

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/169/169/98

OSZCZĘDNOŚCI I ZAKUPY NA POCZĄTKU LISTOPADA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Jak kształtowały się oszczędności i zakupy na początku listopada¹, a więc jeszcze przed okresem sprawunków świątecznych, prezentów z okazji dnia św. Mikołaja i pod choinkę.

OSZCZĘDNOŚCI

Listopadowe badanie potwierdziło, że liczba osób mających oszczędności jest mniej więcej stała, waha się od jednej piątej do jednej czwartej ogółu.

Tabela 1

w procentach

Czy ma Pan(i) jakieś oszczędności osobiste lub wspólne z innymi członkami Pana(i) gospodarstwa domowego w formie pieniędzy lub bonów, lokat bankowych, akcji, obligacji itp.?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VII '98	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98
Tak	24	20	24	22	23
Miało(a)m oszczędności miesiąc temu, ale wydało(a)m wszystko w ciągu ostatnich 30 dni		8	7	6	6
Nie mam oszczędności i nie miało(a)m ich przed miesiącem	76*	72	69	72	71

* W lipcu pytaliśmy tylko o posiadanie oszczędności lub ich brak.

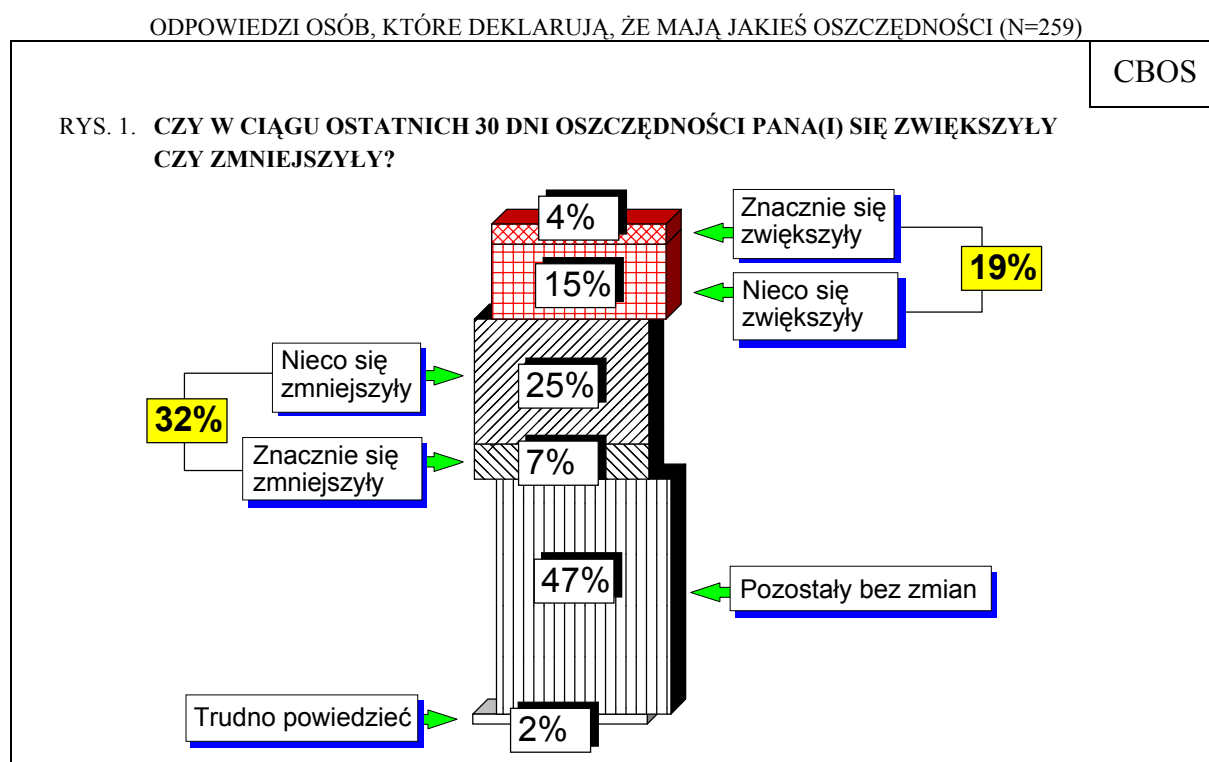
Posiadanie oszczędności jest istotnym elementem poczucia bezpieczeństwa materialnego, zabezpieczenia bytu rodziny. Niemniej nie jest ono koniecznym warunkiem zadowolenia z własnej sytuacji materialnej. Wśród badanych uważających, że warunki

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (102) przeprowadzono w dniach 5-9 listopada '98 na 1114-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

materialne ich gospodarstw domowych są dobre, połowa nie ma oszczędności i nie miała ich także przed miesiącem, natomiast 44% stanowią posiadacze oszczędności (kilka procent miało je miesiąc temu, ale wydało). Równocześnie jednak wśród osób, które własne warunki materialne określają jako średnie, liczba mających oszczędności jest mniejsza o ponad połowę, a wśród oceniających je źle wynosi tylko 10%.

Dość wyraźne jest zróżnicowanie społeczne osób deklarujących posiadanie oszczędności. Zaoszczędzone pieniądze bądź papiery wartościowe ma, z jednej strony, niewielki odsetek rolników i rencistów (odpowiednio 7% i 9%), niewiele więcej robotników niewykwalifikowanych oraz bezrobotnych, z drugiej zaś - co drugi przedstawiciel kadry kierowniczej i inteligencji. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, najmniej posiadaczy oszczędności można spotkać wśród ludności wiejskiej. Im większą miejscowość zamieszkuje badani, tym częściej deklarują posiadanie rezerw finansowych. Oszczędności ma czterokrotnie więcej mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich niż mieszkańców wsi.

W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie blisko połowa (47%) osób mających oszczędności nie naruszyła swoich zasobów. Wśród pozostałych większy odsetek badanych uszczuplił swoje oszczędności, niż je powiększył.

Ocena możliwości zaoszczędzenia pieniędzy w najbliższym czasie jest od kilku miesięcy stabilna. Niespełna jeden procent ogółu badanych przewiduje zaoszczędzenie znacznej sumy, a około 14-15% planuje drobne oszczędności.

Tabela 2 w procentach

Czy sądzi Pan(i), że w ciągu nadchodzących 30 dni uda się Panu(i) coś zaoszczędzić?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VII '98	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98
Tak, zaoszczędzę	14*	15*	14*	16*	15*
Nic nie zaoszczędzę	81	82	83	80	82
Trudno powiedzieć	5	3	3	4	3

* W tym każdorazowo ok. 1% badanych stwierdzało „zaoszczędzę znaczną sumę”, pozostali - „zaoszczędzę, ale niewiele”.

Pewną prawidłowością jest, że osoby deklarujące posiadanie oszczędności znacznie częściej przewidują zaoszczędzenie choćby niewielkiej sumy, niż ci, którzy nie mają oszczędności. W listopadzie ponad połowę osób zamierzających coś zaoszczędzić stanowili badani mający oszczędności.

Tabela 3 w procentach

Czy sądzi Pan(i), że w ciągu nadchodzących 30 dni uda się Panu(i) coś zaoszczędzić?	Czy ma Pan(i) jakieś oszczędności osobiste lub wspólne z innymi członkami Pana(i) gospodarstwa domowego w formie pieniędzy lub bonów, lokat bankowych, akcji, obligacji itp.?		
	Tak	Miałe(a)m oszczędności miesiąc temu, ale wydałem(a) wszystko w ciągu ostatnich 30 dni	Nie mam oszczędności i nie miałe(a)m ich przed miesiącem
Tak, zaoszczędzę	55	12	33
Nic nie zaoszczędzę	17	5	78
Trudno powiedzieć	53	3	44

V Cramer=0,266

ZAKUPY

Już drugi z kolei miesiąc wzrasta liczba badanych, którzy w ciągu 30 dni poprzedzających sondaż dokonali poważniejszych² zakupów.

Tabela 4

w procentach

Czy w ciągu ostatnich 30 dni Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego kupił(a) coś, czego cena za sztukę wynosiła co najmniej 200 nowych złotych?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VII '98	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98
Tak	28	28	28	31	34
Nie	72	72	72	69	66

W inwestycjach na potrzeby gospodarstwa domowego uwidacznia się sezonowość. W miesiącach wakacyjno-urlopowych dokonuje się mniej zakupów, natomiast na początku września podstawowe wydatki większości rodzin wiążą się z rozpoczęciem roku szkolnego. W sumie są to wydatki niemałe³, ale cena jednostkowa poszczególnych rzeczy kupowanych dla dzieci na potrzeby szkolne jest na ogół niższa niż 200 zł, toteż nie są to zakupy, o które pytamy. Ponadto wydatki związane z rozpoczęciem roku szkolnego obejmują nie tylko zakupy, ale także różnego rodzaju opłaty itp. Wiele rodzin dysponujących ograniczonymi środkami dopiero potem może myśleć o innych potrzebach rodziny⁴. Zbiega się to z okresem zakupów ciepłej odzieży jesienno-zimowej. W porównaniu z wrześniem liczba osób, które w badanym okresie dokonały poważniejszych zakupów, wzrosła o 6 punktów procentowych.

Zakupy droższych przedmiotów zależą oczywiście od dochodu rodziny. Nabywanie ich przez różne grupy społeczne uwidacznia pośrednio różnice w zamożności poszczególnych warstw. Przynajmniej jednego takiego zakupu dokonało trzy czwarte rodzin należących do kadry kierowniczej i inteligencji, dwie trzecie osób pracujących na własny rachunek poza rolnictwem oraz połowa lub blisko połowa rodzin pracowników umysłowych niższego

² Pytamy o zakupy przedmiotów, których cena jednostkowa wynosiła co najmniej 200 zł.

³ W bieżącym roku na potrzeby dzieci związane z rozpoczęciem nowego roku szkolnego rodzice przeznaczili we wrześniu średnio 496 zł na rodzinę posiadającą dziecko w wieku szkolnym, przeciętnie na jedno dziecko 322 zł. Por. komunikat CBOS „Wydatki rodziców na kształcenie dzieci w wieku szkolnym”, październik '98.

⁴ Ponieważ w ankiecie pytamy o okres 30 dni poprzedzających badanie, dane dotyczą października i pierwszych dni listopada.

szczebla i pracowników fizyczno-umysłowych, ale tylko niespełna jedna piąta rodzin rolników, bezrobotnych, emerytów czy rencistów, niewiele więcej rodzin robotników niewykwalifikowanych.

Zakupy, o których mowa, częściej robili mieszkańcy miast niż wsi. Deklaruje je blisko połowa (48%) ludności największych miast oraz o połowę mniejszy odsetek mieszkańców wsi.

W porównaniu z danymi z października zmalała (o połowę) liczba rodzin, które wydały na tego typu zakupy powyżej 4000 zł. Ponadto maksymalna deklarowana kwota była znacząco niższa niż w poprzednich miesiącach, a w związku z tym średnia kwota przypadająca na jednego badanego znacznie niższa niż poprzednio.

Tabela 5 w procentach

Ile łącznie wydano na tego typu zakupy w ciągu ostatnich 30 dni w Pana(i) gospodarstwie domowym?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VII '98 (N=285)	VIII '98 (N=302)	IX '98 (N=313)	X '98 (N=315)	XI '98* (N=375)
Do 500 zł	32	38	39	43	43
501 - 1000 zł	29	25	25	29	32
1001 - 2000 zł	23	22	16	17	12
2001 - 4000 zł	10	7	11	3	8
Powyżej 4000 zł	6	8	8	8	4

* Brak danych 1%.

Tabela 6 w złotych

	Średnie kwoty wydatkowane przez gospodarstwo domowe				
	VII '98	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98
W grupie osób, które dokonały zakupów	2295	2745	2106	1912	1228
Wśród ogółu badanych	617	737	586	548	409
	Maksymalne kwoty zadeklarowane w poszczególnych miesiącach				
	50 000	80 000	50 000	60 000	28 000

Przytoczone powyżej dane odzwierciedlają sezonową strukturę zakupów. Późna jesień jest porą, w której rzadziej dokonuje się najdroższych zakupów, jak: dom, mieszkanie czy samochód, natomiast częściej kupuje się zimowe rzeczy, np. buty czy odzież. Stąd większy

odsetek rodzin wydających na zakupy do 1000 zł, a znacznie mniejszy - takich, które wydały wielkie sumy. Wynikiem tego jest niska średnia kwota przypadająca na rodzinę i stosunkowo niska maksymalna zadeklarowana suma wydatków.

Od kilku miesięcy w zasadzie nie zmienia się liczba osób planujących w najbliższej przyszłości poważniejsze zakupy. Jest ona nieco niższa od liczby tych, którzy rzeczywiście dokonali zakupów. Niektóre zakupy nie są więc wcześniej zaplanowane.

Tabela 7 w procentach

Czy przypuszcza Pan(i), że w ciągu nadchodzących 30 dni Pan(i) lub ktoś z Pana(i) rodziny dokona zakupu czegoś, co kosztuje co najmniej 200 zł za sztukę?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VII '98	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98
Tak	25	28	28	29	29
Nie	68	63	66	65	65
Trudno powiedzieć	7	9	6	6	6

Warto dodać, że zamiar dokonania w najbliższym czasie poważnego zakupu deklarują przede wszystkim ci, którzy również w poprzednim miesiącu robili tego typu zakupy.

Tabela 8 w procentach

Czy przypuszcza Pan(i), że w ciągu nadchodzących 30 dni Pan(i) lub ktoś Pana(i) rodziny dokona zakupu czegoś, co kosztuje co najmniej 200 zł sztukę?	Czy w ciągu ostatnich 30 dni Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego kupił(a) coś, czego cena za sztukę wynosiła co najmniej 200 nowych złotych?	
	Tak	Nie
Tak	60	40
Nie	22	78
Trudno powiedzieć	35	65

V Cramera=0,361

Można sądzić, że większość badanych wydających na zakupy nie mniej niż 200 zł to osoby lepiej sytuowane, które mogą sobie na nie pozwolić w każdym miesiącu.

Opracował
Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy ma Pan(i) jakieś oszczędności osobiste lub wspólne z innymi członkami Pana(i) gospodarstwa domowego w formie pieniędzy lub bonów, lokat bankowych, akcji, obligacji itp.?
1 - Tak; 2 - Miałe(a)m oszczędności miesiąc temu, ale wydałem(a)m wszystko w ciągu ostatnich 30 dni; 3 - Nie mam oszczędności i nie miałe(a)m ich przed miesiącem

	(%)			Liczba osób
	1	2	3	
Ogółem	23	6	71	1112
Płeć				
Mężczyźni	25	5	70	526
Kobiety	22	7	71	586
Wiek				
18-24 lat	28	5	67	159
25-34	24	12	63	196
35-44	26	7	67	217
45-54	24	6	70	226
55-64	18	3	80	120
65 lat i więcej	18	2	80	194
Miejsce zamieszkania				
Wies	11	4	85	411
Miasto do 20 tys.	21	13	66	141
od 21 do 100 tys.	28	5	67	215
101-500 tys	33	6	61	205
501 tys.i więcej mieszk.	41	6	53	140
Region				
Północny	25	6	70	126
Zachodni	15	11	74	124
Środkowo-zachodni	25	4	71	155
Środkowy	27	5	68	204
Wschodni	21	9	71	139
Południowo-wschodni	19	4	77	161
Południowo-zachodni	27	6	67	201
Wykształcenie				
Podstawowe	11	3	87	336
Zasadnicze zawodowe	15	5	80	309
Średnie	35	9	56	361
Wyższe	49	9	42	107
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	49	6	45	71
Prac. umysł. niż. szczebla	32	10	58	106
Pracownicy fiz.- umysł.	32	13	55	98
Robotnicy wykwalifikowani	20	7	73	98
Robotnicy niewykwalifik.	12	6	82	48
Rolnicy	7	2	90	65
Pracujący na własny rach.	36	16	48	51
Bierni zawodowo				
Renciści	9	2	89	149
Emeryci	19	3	78	206
Uczniowie i studenci	39	8	54	68
Bezrobotni	14	2	83	98
Gospodynie domowe i inni	29	6	65	52
Pracuje w:				
sferze budżetowej	33	10	57	115
sekt. państw., publicznym	33	6	61	118
sp. własc. pryw. i państwa	28	9	64	78
sekt. pryw. poza rolnict.	33	12	54	175
prywatnym gosp. rolnym	7	2	91	70
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	12	4	85	232
276 - 399	12	8	79	177
400 - 549	22	8	71	224
550 - 799	31	6	63	150
Powyżej 799 zł	50	6	44	145
Ocena własnych war. mater.				
Złe	10	3	88	297
Średnie	19	8	73	508
Dobre	44	7	50	307
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	27	1	72	62
Raz w tygodniu	22	5	72	595
Kilka razy w miesiącu	23	3	74	175
Kilka razy w roku	21	12	67	196
W ogóle nie uczestniczy	32	6	62	85
Poglądy polityczne				
Lewica	25	10	65	258
Centrum	21	7	71	272
Prawica	31	3	65	337
Trudno powiedzieć	12	4	83	245

Tabela 2. Czy w ciągu ostatnich 30 dni Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego kupił(a) coś, czego cena za sztukę wynosiła co najmniej 200 nowych złotych? (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	34	66	1114
Płeć			
Mężczyźni	34	66	528
Kobiety	34	66	586
Wiek			
18-24 lat	39	61	159
25-34	41	59	196
35-44	42	58	217
45-54	33	67	227
55-64	24	76	121
65 lat i więcej	18	82	194
Miejsce zamieszkania			
Wieś	24	76	411
Miasto do 20 tys.	31	69	141
od 21 do 100 tys.	42	58	216
101-500 tys.	37	63	205
501 tys.i więcej mieszk.	48	52	141
Region			
Północny	27	73	126
Zachodni	36	64	124
Środkowozachodni	35	65	156
Środkowy	38	62	205
Wschodni	30	70	139
Południowo-wschodni	26	74	161
Południowo-zachodni	39	61	201
Wykształcenie			
Podstawowe	16	84	336
Zasadnicze zawodowe	26	74	310
Średnie	46	54	361
Wyższe	67	33	108
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	74	26	71
Prac.umysł.niż.szczebla	52	48	106
Pracownicy fiz.- umysł.	47	53	98
Robotnicy wykwalifikowani	39	61	98
Robotnicy niewykwalifik.	33	77	48
Rolnicy	19	81	68
Pracujący na własny rach.	64	36	52
Bierni zawodowo			
Renciści	18	82	150
Emeryci	19	81	206
Uczniowie i studenci	38	62	68
Bezrobotni	19	81	98
Gospodynie domowe i inni	29	71	52
Pracuje w:			
sferze budżetowej	54	46	115
sekt. państw., publicznym	44	56	118
sp. właśc. pryw. i państwa	53	47	78
sekt. pryw. poza rolnict.	51	49	175
prywatnym gosp. rolnym	19	81	70
Dochody na jedną osobę			
Do 275 zł	19	81	232
276 - 399	21	79	177
400 - 549	34	66	224
550 - 799	41	59	150
Powyżej 799 zł	64	36	145
Ocena własnych war. mater.			
Złe	11	89	297
Średnie	32	68	509
Dobre	59	41	308
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	33	67	62
Raz w tygodniu	31	69	595
Kilka razy w miesiącu	34	66	175
Kilka razy w roku	36	64	196
W ogóle nie uczestniczy	46	54	85
Poglądy polityczne			
Lewica	39	61	259
Centrum	30	70	272
Prawica	40	60	338
Trudno powiedzieć	23	77	245